

СПІВВІДНОШЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО (САМОРЕГУЛЮВАННЯ) І НОРМАТИВНОГО (ДЕРЖАВНОГО) РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН НЕПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

Анотація. У роботі проаналізовано співвідношення індивідуального (саморегулювання) і нормативного (державного) регулювання відносин неплатоспроможності фізичної особи. Встановлено, що метод саморегулювання відносин неплатоспроможності фізичної особи має знайти свій прояв у наступних процедурах: діяльність зборів кредиторів; укладення мирової угоди. Метод державного регулювання відносин неплатоспроможності фізичної особи має знайти свій прояв у діяльності арбітражних керуючих та судових процедурах. Обґрунтовано необхідність закріплення у чинному законодавстві визначених моделей правового регулювання банкрутства фізичної особи.

Ключові слова: неплатоспроможність, фізична особа, банкрутство, боржник, кредитор.

Постановка проблеми. Допоки випадки банкрутства фізичних осіб носили поодинокий характер, відновлення платоспроможності таких боржників відбувалося без державного втручання. На цьому етапі системи державного регулювання створювалися для підтримки тієї частини населення, що вже опинилася у скрутному соціальному становищі з різних причин, у тому числі й унаслідок неплатоспроможності.

Однак на етапі розвитку ринкової економіки, коли споживче кредитування набуло масового характеру, вирішення проблем масової неплатоспроможності позичальників споживчих кредитів стало потребувати втручання держави. Відповіддю на даний виклик стало посилення механізмів регулювання діяльності з надання фінансових послуг населенню з метою запобігання настанню неплатоспроможності боржників та подальший розвиток інституту банкрутства фізичних осіб для мінімізації наслідків їх неплатоспроможності [1, с. 6].

У цих умовах важливою науковою проблемою стало питання співвідношення індивідуального і нормативного регулювання відносин неплатоспроможності фізичної особи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Правовідносини неспроможності та банкрутства досліджували вітчизняні вчені: Р.Г. Афанасьєв, А.М. Бірюков, О.М. Борейко, В.В. Джунь, В.А. Малига, Б.М. Поляков, В.В. Радзивілюк та інші.

Механізм та принципи регулювання відносин у цивільному праві України комплексно розглянув С.О. Погрібний.

Однак ступінь дослідженості співвідношення індивідуального (саморегулювання) і нормативного (державного) регулювання відносин неплатоспроможності фізичної особи наразі залишається недостатнім.

Постановка завдань. Основними завданнями, розв'язанню яких присвячена ця стаття, є наступні.

1. Дослідити механізми реалізації методу саморегулювання відносин неплатоспроможності фізичної особи.

2. Дослідити механізми реалізації методу державного регулювання відносин неплатоспроможності фізичної особи.

Виклад основного матеріалу дослідження. У загальному вигляді норми цивільного права носять диспозитивний характер – учасникам цивільних правовідносин надається можливість обрати модель своїх прав та обов'язків, за виключенням окремих імперативних приписів з метою захисту суспільних інтересів [2, с. 53].

О.Ф. Скакун сферу договірної регулювання (саморегулювання), яке здійснюється самими учасниками, відносить до сфери піднормативного правового регулювання – галузі регулювання, яка заснована на запропонованій нормі права і спрямованій на її виконання [3, с. 287]. Такий загальноприйнятий погляд на правове регулювання має наслідком пов'язаність нормативного регулювання та саморегулювання для забезпечення оптимізації регуляторних механізмів приватноправових відносин [4, с. 121]. Законодавча конструкція такого підходу формується шляхом моделювання диспозитивної норми «якщо інше не встановлено законом».

Формуючи відповідні відносини, учасники створюють особливий регулятор, який може повністю відтворювати норми законодавства або в межах свободи договору закріпити окремий правопорядок локального рівня. Внаслідок цього, як зауважує О.С. Яворська, сторони виступатимуть своєрідними «законодавцями» для себе [5, с. 154–155], а договір стає ненормативним засобом індивідуального врегулювання відносин договірних сторін [6, с. 45]. Отже, саморегулювання стає способом упорядкування суспільних відносин між юридично рівними суб'єктами на основі самостійного визначення їх взаємних прав та обов'язків, що формуються у відповідному правочині, або шляхом створення норм та правил поведінки спеціально створеними організаціями (регуляторами), які визнаються та виконуються їх учасниками (членами) [2, с. 55].

Законодавча модель саморегулювання приватних відносин передбачає її визнання учасниками, що підкріплюється комплексним застосуванням норм права (закону та договору) як проміжна мета реалізації норм для забезпечення процесу саморегуляції. Правовий режим цих відносин характеризується як диспозитивний, заснований на дозволах, заборонах та зобов'язаннях, які дозволяють учасникам застосовувати загальнодозволений тип регулювання [2, с. 55].

С.О. Погрібний зазначає, що саморегулювання договірних цивільних відносин відповідно до Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) є важливим особистим правом учасників таких відносин, яке, за загальним правилом, здійснюється ними на власний розсуд, незалежно від наявності державного регулювання цих же відносин. Лише у випадках, прямо визначених у ЦК України, учасники цивільних відносин не можуть на власний розсуд їх врегулювати [7, с. 27].

У ході дослідження питань саморегулювання відносин неплатоспроможності фізичної особи слід звернути увагу на основні ознаки, що дозволяють розмежувати індивідуальне (саморегулювання) та автономне регулювання цивільних відносин [7, с. 27].

По-перше, підставою для саморегулювання договірних цивільних відносин є загальне правило, закріплене в абзаци 1 частини 1 статті 6 ЦК України. Згідно із положеннями вказаної статті, сторони мають право укласти договір, який не передбачений актами цивільного законодавства, але відповідає загальним засадам цивільного законодавства. Дані положення поширюються на усі типи (види) цивільно-правових договорів. Автономне ж регулювання не може здійснюватися на підставі єдиного загального правила, закріпленого в ЦК чи іншому акті цивільного законодавства України. По-друге, при саморегулюванні сторонам надається право відступати не від конкретного правила (нормативного припису), що стосується певного типу (виду) договору, як це має місце при автономному регулюванні, а від будь-яких положень актів цивільного законодавства, що регулюють договірні відносини. По-третє, загальним наслідком відступу при саморегулюванні від будь-яких положень актів цивільного законодавства є право сторін врегулювати свої відносини в конкретному договорі на власний розсуд. При автономному ж регулюванні відповідна диспозитивна норма передбачає конкретний наслідок автономного регулювання, обраного сторонами. По-четверте, межі автономного регулювання закріплені в конкретній диспозитивній нормі, тоді як межі саморегулювання встановлені загальним чином в абзаци 2 частини 3 статті 6 ЦК України.

З урахуванням викладеного, ми вважаємо, що метод саморегулювання відносин неплатоспроможності фізичної особи має знайти свій прояв у наступних процедурах:

- діяльності зборів кредиторів;
- укладенні мирової угоди.

Розглянемо вказані процедури більш детально.

Діяльність зборів кредиторів.

З питання діяльності зборів кредиторів неплатоспроможної фізичної особи ми вважаємо за можливе скористатися досвідом господарського регулювання процедур банкрутства. Так, згідно із частиною 2 статті 210 Господарського кодексу України [8], у разі, якщо до одного боржника грошові вимоги мають одночасно два або більше кредиторів, вони утворюють збори (комітет) кредиторів відповідно до вимог закону. Аналогічну норму законодавства ми пропонуємо ввести і для процедури банкрутства фізичної особи у цивільному законодавстві.

З урахуванням викладеного, у разі, якщо до одного боржника мають грошові вимоги одночасно два або більше кредиторів, збори кредиторів у провадженні у справі про банкрутство фізичної особи можуть скликаються розпорядником майна за його ініціативою, за ініціативою зборів кредиторів чи інших кредиторів, сума вимог яких становить не менше, ніж третину всіх вимог, внесених до реєстру вимог кредиторів, або за ініціативою однієї третини кількості голосів кредиторів.

Для недопущення порушення прав неплатоспроможної фізичної особи, на наш погляд, доцільно передбачити також участь без права голосу такої фізичної особи та/або її представника у зборах кредиторів.

До виключної компетенції зборів кредиторів, на нашу думку, мають входити:

– прийняття рішення про введення процедури реструктуризації боргів фізичної особи та затвердження (або про відмову в затвердженні) плану реструктуризації боргів фізичної особи;

– прийняття рішення про затвердження (або про відмову в затвердженні) змін, що вносяться до плану реструктуризації боргів фізичної особи;

– прийняття рішення про звернення до суду з клопотанням про скасування плану реструктуризації боргів фізичної особи;

– прийняття рішення про звернення до суду з клопотанням про визнання фізичної особи банкрутом та введення процедури реалізації майна фізичної особи;

– прийняття рішення про звернення до суду з клопотанням про припинення повноважень розпорядника майна;

– прийняття рішення про укладення мирової угоди.

Усі отримані розпорядником майна проекти плану реструктуризації боргів фізичної особи розпорядник майна має представляти на розгляд та затвердження зборів кредиторів. Рішення зборів кредиторів має прийматися більшістю голосів від загального числа голосів кредиторів, вимоги яких включені до реєстру вимог кредиторів.

На першому засіданні зборів кредиторів кредитори мають визначити порядок скликання та проведення засідання зборів кредиторів.

До порядку скликання та проведення засідань зборів кредиторів ми пропонуємо включити:

- місце проведення засідання зборів кредиторів;
- порядок повідомлення кредиторів про проведення засідання зборів кредиторів;
- можливість та порядок проведення заочного голосування кредиторами на засіданні зборів кредиторів.

Рішення зборів кредиторів має оформлюватися протоколом засідання зборів кредиторів, який підписується Головою зборів кредиторів та розпорядником майна. Протокол засідання зборів кредиторів має направлятися розпорядником майна до суду, а також кредиторам, які голосували заочно.

Укладення мирової угоди.

Укладення мирової угоди, на нашу думку, має стати однією із підстав для припинення провадження у справі про банкрутство фізичної особи. Мирова угода має укладатися сторонами у справі про банкрутство фізичної особи-боржника з метою припинення судового провадження у справі шляхом врегулювання заборгованості фізичної особи на основі взаємних поступок.

Мирова угода може бути укладена на будь-якій стадії розгляду справи про банкрутство після виявлення всіх кредиторів. Рішення про укладення мирової угоди має прийматися боржником та кредиторами, яким належить більше п'ятдесяти відсотків вимог до боржника. Згода на укладення мирової угоди кредиторів, вимоги яких забезпечені заставою майна боржника, має бути обов'язковою.

Ми вважаємо, що інститут мирової угоди у процедурах банкрутства фізичної особи має реалізовуватися за наступними етапами:

– боржник подає до суду заяву про затвердження мирової угоди з додатками;

– у судовому засіданні щодо затвердження мирової угоди суд заслуховує заперечення кредиторів, які не дали згоду на укладення мирової угоди;

– суд виносить ухвалу про затвердження мирової угоди, якою одночасно припиняє провадження у справі зі всіма на-

слідками, передбаченими процесуальним законодавством, зокрема, припиняється виконання плану реструктуризації боргів боржника;

- у разі поновлення провадження у справі про банкрутство на підставі невиконання боржником умов мирової угоди фізична особа визнається банкрутом і вводиться процедура погашення боргів боржника;

- суд за клопотанням сторін може постановити ухвалу про відмову у затвердженні мирової угоди у визначених законодавством випадках.

При подачі на розгляд суду заяви про затвердження мирової угоди до неї мають бути додані:

- текст мирової угоди;
- протокол зборів кредиторів, що прийняв рішення про укладення мирової угоди;
- реєстр вимог кредиторів;
- документи, що підтверджують погашення заборгованості за поточними вимогами, вимогами кредиторів першої та другої черги;
- заперечення у письмовій формі конкурсних кредиторів, які голосували проти укладення мирової угоди або не брали участі в голосуванні з питання про укладення мирової угоди (за наявності цих заперечень).

Основними підставами для винесення судом рішення про відмову в затвердженні мирової угоди, на наш погляд, мають стати:

- невиконання обов'язків щодо погашення заборгованості за поточними вимогами, вимогами кредиторів першої та другої черги;
- порушення порядку укладення мирової угоди;
- якщо умови мирової угоди суперечать чинному законодавству.

Із дати припинення провадження у справі про банкрутство фізичної особи у зв'язку з укладенням мирової угоди також мають припинитися повноваження розпорядника майна.

Повертаючись до питання державного регулювання відносин неплатоспроможності фізичної особи, слід зауважити, що одним із важливих завдань процедури банкрутства фізичної особи має стати державна підтримка фінансової реабілітації боржника.

Формування системи державного регулювання сфери банкрутства фізичних осіб ми пропонуємо здійснювати за наступними напрямками:

- удосконалення існуючих механізмів, що регулюють взаємовідносини між кредиторами і боржниками-фізичними особами;
- створення нової державної системи регулювання процесу фінансової реабілітації боржника – фізичної особи.

У науці на цей час відсутній єдиний підхід до визначення поняття «державне регулювання». Одні автори розглядають даний процес як сукупність форм і методів цілеспрямованого впливу держави [9, с. 9], інші – як сукупність методів державного управління, що передбачають систему заходів законодавчого, виконавчого і контрольного характеру, які здійснюються державними органами [10, с. 14]. Ще одна точка зору розглядає даний процес як взаємодію між державою (суб'єктом) та об'єктами на основі прямих і зворотних зв'язків [11, с. 7].

Для цілей нашого дослідження ми вважаємо за можливе погодитися із енциклопедичним визначенням державного

регулювання як «здійснення державою комплексних заходів (організаційних, правових, економічних тощо) у сфері соціальних, економічних, політичних, духовних та інших суспільних процесів з метою їх упорядкування, встановлення загальних правил і норм суспільної поведінки, а також запобігання негативним явищам у суспільстві» [12, с. 118].

З урахуванням викладеного, метою державного регулювання відносин неплатоспроможності фізичної особи має стати реалізація єдиної державної політики з питань неплатоспроможності фізичної особи шляхом створення умов для фінансової реабілітації боржника та забезпечення рівних можливостей для учасників провадження у справі про банкрутство.

Метод державного регулювання відносин неплатоспроможності фізичної особи має знайти свій прояв у наступних процедурах:

- діяльності арбітражних керуючих;
- судових процедурах.

Розглянемо вказані процедури більш детально.

Діяльність арбітражних керуючих.

Участь арбітражного керуючого у справі про банкрутство фізичної особи, на нашу думку, має бути обов'язковою.

Арбітражний керуючий у справі про банкрутство фізичної особи має призначатися судом з числа арбітражних керуючих, внесених до Єдиного реєстру арбітражних керуючих. У разі припинення повноважень арбітражного керуючого, суд має призначити нового керуючого за клопотанням зборів кредиторів, а у разі відсутності такого клопотання – судом з числа арбітражних керуючих, внесених до Єдиного реєстру арбітражних керуючих.

Арбітражному керуючому у справі про банкрутство фізичної особи мають бути надані наступні права:

- звертатися до суду у випадках, передбачених законом;
- подавати заяви про визнання правочинів (договорів), укладених боржником, недійсними;
- запитувати та отримувати документи або їх копії від юридичних осіб, органів державної влади і органів місцевого самоврядування та від фізичних осіб за їх згодою стосовно майна боржника-фізичної особи;
- отримувати інформацію з державних реєстрів, у тому числі з бюро кредитних історій, у порядку, передбаченому законодавством України;

- здійснювати огляд майна боржника;

- отримувати інформацію про рух коштів на рахунках боржника, відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність».

Арбітражний керуючий у справі про банкрутство фізичної особи зобов'язаний:

- вживати заходів для збереження майна боржника;

- організувати виявлення та складання опису майна боржника (проведення інвентаризації) та визначити його вартість;

- розглядати заяви кредиторів про грошові вимоги до боржника, які надійшли в установленому порядку, та повідомляти кредиторів про результати розгляду їхніх вимог;

- вести реєстр вимог кредиторів;

- брати участь у розробці плану реструктуризації боргів боржника, забезпечити його розгляд зборами кредиторів та подання його на затвердження до суду;

- відкрити спеціальний рахунок для розрахунків із кредиторами;

– здійснювати заходи щодо стягнення на користь боржника дебіторської заборгованості, а також стягнення заборгованості з осіб, які несуть з боржником відповідно до закону або договору субсидіарну чи солідарну відповідальність;

– погашати вимоги кредиторів відповідно до плану реструктуризації боргів або згідно черговості в процедурі погашення вимог кредиторів;

– звітувати перед зборами кредиторів про виконання плану реструктуризації боргів;

– виконувати функції з управління та розпорядження майном боржника;

– скликати збори кредиторів, організувати їх проведення;

– здійснювати інші повноваження відповідно до законодавства.

Також ми пропонуємо передбачити можливість залучення арбітражним керуючим на договірних засадах інших осіб та спеціалізовані організації з оплатою їхньої діяльності за рахунок боржника. Дозвіл на залучення таких осіб має надавати суд на підставі мотивованої заяви арбітражного керуючого про необхідність їх участі у справі та розміру оплати їх послуг.

Судові процедури.

Ми вважаємо, що питання підвідомчості та підсудності справ про банкрутство фізичної особи має вирішуватися у кожному окремому випадку залежно від характеру зобов'язань, за якими дана особа визнана неплатоспроможною. Зокрема, у випадку, коли йдеться про банкрутство фізичної особи, пов'язане із неплатоспроможністю за зобов'язаннями, які виникли у фізичної особи у зв'язку зі здійсненням нею підприємницької діяльності, справи про банкрутство мають розглядатися господарським судом. Натомість, у випадку, коли йдеться про банкрутство фізичної особи, не пов'язане зі здійсненням такою особою підприємницької діяльності, справи про банкрутство мають розглядатися судом загальної юрисдикції.

Таким чином, коли йдеться про банкрутство фізичної особи у розрізі цивільних правовідносин, відповідна категорія справ, на наше переконання, має розглядатися судами загальної юрисдикції.

Заява про порушення провадження у справі про банкрутство має подаватися до суду боржником або кредитором за наявності підстав, передбачених відповідним законом.

У разі відсутності підстав для відмови у прийнятті або поверненні заяви про порушення провадження у справі про банкрутство суд має винести ухвалу про прийняття заяви до розгляду, у якій мають бути зазначені:

– дата підготовчого засідання;

– прізвище, ім'я та по батькові арбітражного керуючого у даній справі.

Ухвалою про прийняття заяви про порушення провадження у справі про банкрутство боржника суд має право вирішити питання про порядок отримання відомостей, необхідних для вирішення питання про порушення провадження у справі про банкрутство боржника, а також про перелік необхідних заходів із забезпечення збереження майна боржника, яке може бути використане для погашення заборгованості. У даному випадку суд має бути наділений повноваженнями для вжиття заходів щодо забезпечення вимог кредиторів (наприклад: заборона боржнику укладати правочини (договори); зобов'язання боржника передати цінні папери, майно, інші

цінності на зберігання третім особам; вчинення або утримання від вчинення певних дій; заборона боржнику розпоряджатися його нерухомим майном; накладення арешту на конкретне майно боржника; заборона виїзду боржника за кордон тощо). Про вжиття заходів щодо забезпечення вимог кредиторів судом має виноситися відповідна ухвала.

Перевірка обґрунтованості вимог заявника, а також з'ясування наявності підстав для порушення провадження у справі про банкрутство боржника мають здійснюватися судом у підготовчому засіданні. Зокрема, мають бути розглянуті подані документи, з'ясована наявність підстав для порушення провадження у справі про банкрутство, проведена перевірка обґрунтованості вимог заявника, з'ясовані ознаки неплатоспроможності боржника, проведена оцінка обґрунтованості заперечень сторін за їх наявності, а також вирішені інші питання, пов'язані з розглядом заяви.

За наслідками підготовчого засідання судом може бути винесене одне з таких рішень:

– про порушення провадження у справі про банкрутство та введення процедури реструктуризації боргів боржника;

– про відмову в порушенні провадження у справі про банкрутство.

Суд може відмовити в порушенні провадження у справі про банкрутство у випадку, коли:

– відсутні підстави для порушення провадження у справі про банкрутство;

– вимоги кредитора (кредиторів) задоволені боржником у повному обсязі до підготовчого засідання суду;

– боржник має непогашену судимість за економічні злочини, у тому числі й пов'язані з банкрутством;

– боржник притягався протягом попередніх трьох років до відповідальності за адміністративні правопорушення у сфері економіки, у тому числі й пов'язані з банкрутством;

– боржник був визнаний банкрутом протягом попередніх п'яти років.

У визначені законодавством терміни має бути проведене попереднє засідання суду. У попередньому засіданні суд має розглянути всі вимоги кредиторів і вирішити питання про затвердження реєстру вимог кредиторів.

Наступним етапом має стати затвердження судом плану реструктуризації боргів фізичної особи. План реструктуризації боргів фізичної особи, схвалений зборами кредиторів, має бути затверджений господарським судом на засіданні, що має відбутися у строки, визначені законодавством.

Суд за результатами розгляду плану реструктуризації боргів фізичної особи може винести одне з таких судових рішень:

– ухвалу про затвердження плану реструктуризації боргів фізичної особи та введення процедури реструктуризації її боргів;

– ухвалу про відкладення розгляду питання про затвердження плану реструктуризації боргів фізичної особи;

– ухвалу про відмову в затвердженні плану реструктуризації боргів фізичної особи, постанову про визнання фізичної особи банкрутом та введення процедури реалізації майна фізичної особи.

Таким чином, у окремих випадках суд може винести ухвалу про відмову в затвердженні плану реструктуризації боргів фізичної особи. Зокрема, у випадку, коли план реструктуризації боргів фізичної особи не відповідає вимогам законодавства; у випадку порушення встановленого законо-

давством порядку прийняття зборами кредиторів рішення про схвалення плану реструктуризації боргів фізичної особи; у випадку наявності в плані реструктуризації боргів фізичної особи та доданих до неї документах недостовірних відомостей.

Після отримання звіту про результати виконання фізичною особою плану реструктуризації боргів та/або клопотання зборів кредиторів про скасування плану реструктуризації боргів фізичної особи і про визнання її банкрутом або після закінчення строку проведення зборів кредиторів суд призначає дату засідання з розгляду результатів виконання цього плану і скарг кредиторів на дії фізичної особи та/або розпорядника майна.

За підсумками розгляду результатів виконання плану реструктуризації боргів та скарг кредиторів суд може прийняти одне з наступних рішень:

– ухвалу про завершення процедури реструктуризації боргів фізичної особи у випадку, якщо заборгованість, передбачена зазначеним планом, погашена і скарги кредиторів визнані необґрунтованими;

– ухвалу про скасування плану реструктуризації боргів та постанову про визнання фізичної особи банкрутом та введення процедури реалізації майна фізичної особи.

Суд може прийняти рішення про визнання фізичної особи банкрутом у разі, якщо:

– фізичною особою або конкурсними кредиторами не надано суду проект плану реструктуризації боргів фізичної особи протягом строку, встановленого законодавством;

– зборами кредиторів не схвалено план реструктуризації боргів фізичної особи;

– судом скасовано план реструктуризації боргів фізичної особи;

– провадження у справі про банкрутство фізичної особи поновлено у випадках, встановлених законодавством.

У разі прийняття судом рішення про визнання фізичної особи банкрутом, суд приймає рішення про введення процедури реалізації майна фізичної особи. Про порядок, умови і строки реалізації майна фізичної особи, а також про встановлення початкової ціни продажу майна, судом має виноситися ухвала.

Після завершення розрахунків із кредиторами розпорядник майна зобов'язаний подати до суду звіт про результати реалізації майна фізичної особи з додатком копій документів, що підтверджують продаж майна фізичної особи і погашення вимог кредиторів, а також реєстр вимог кредиторів із зазначенням розміру погашених вимог кредиторів. За підсумками розгляду звіту про результати реалізації майна фізичної особи суд має винести ухвалу про завершення процедури реалізації майна фізичної особи.

У разі виявлення фактів приховування фізичною особою майна кредитори, вимоги яких не були задоволені у процедурі реструктуризації боргів фізичної особи або процедурі реалізації майна фізичної особи, мають право звернутися до суду із заявою про перегляд ухвали про завершення процедури реструктуризації боргів фізичної особи або процеду-

ри реалізації майна фізичної особи і пред'явити вимогу про звернення стягнення на зазначене майно. У такому випадку про поновлення провадження у справі про банкрутство фізичної особи суд також має винести ухвалу.

Висновки. Підсумовуючи отримані результати, можемо дійти наступних висновків:

1. Метод саморегулювання відносин неплатоспроможності фізичної особи має знайти свій прояв у наступних процедурах: діяльність зборів кредиторів; укладення мирової угоди.

2. Метод державного регулювання відносин неплатоспроможності фізичної особи має знайти свій прояв у наступних процедурах: діяльність арбітражних керуючих; судові процедури.

3. Визначені моделі правового регулювання банкрутства фізичної особи мають знайти відповідне закріплення у чинному законодавстві шляхом внесення змін та доповнень до відповідних нормативно-правових документів.

Література:

1. Науменкова С.В. Системи регулювання ринків фінансових послуг зарубіжних країн : [навчальний посібник] / С.В. Науменкова, В.І. Мищенко. – К. : Центр наукових досліджень НБУ, Університет банківської справи НБУ, 2010. – 170 с.
2. Кочин В.В. Поняття та ознаки саморегулювання у цивільному праві України / В.В. Кочин // Юридична Україна. – 2014. – № 10. – С. 52–56.
3. Скакун О.Ф. Теорія держави і права (енциклопедичний курс) / О.Ф. Скакун. – Харків : Еспада, 2006. – 776 с.
4. Яроцький В.Л. Самоорганізаційні засади функціонування сфери цивільно-правового регулювання як різновиду соціальних управлінських систем / В.Л. Яроцький // Вісник Академії правових наук України. – № 4(51). – 2007. – С. 115–123.
5. Яворська О.С. Договірне право як регулятор цивільних відносин / О.С. Яворська // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – № 6. – 2008. – С. 148–158.
6. Договірне право України. Загальна частина : [навч. посібник] / [Т.В. Боднар, О.В. Дзера, Н.С. Кузнецова та ін.]; за ред. О.В. Дзери. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 896 с.
7. Погрібний С.О. Механізм та принципи регулювання договірних відносин у цивільному праві України : автореф. дис. ... доктора юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / С.О. Погрібний. – К., 2009. – 50 с.
8. Господарський кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, № 19–20, № 21–22 (зі змінами і доповненнями).
9. Алексєєва Ю.В. Державне регулювання розвитку туристичної галузі України в контексті досвіду Франції : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» / Ю.В. Алексєєва. – Одеса, 2005. – 20 с.
10. Шпильовий І.М. Державне регулювання у сфері природно-техногенної безпеки України : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» / І.М. Шпильовий. – К., 2008. – 20 с.
11. Михальська В.В. Державне регулювання механізму формування освітнього середовища для малого та середнього підприємництва : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» / В.В. Михальська. – К., 2007. – 19 с.
12. Нагребельний В.П. Державне регулювання / В.П. Нагребельний, М.В. Онішук // Юридична енциклопедія : в 6 т. – Т. 2 : Д-Й / Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України; ред. Ю.С. Шемшученко. – К., 1999. – С. 118–119.

Рыбка И. Е. Соотношение индивидуального (саморегулирование) и нормативного (государственного) регулирования отношений неплатежеспособности физического лица

Аннотация. В работе проанализировано соотношение индивидуального (саморегулирование) и нормативного (государственного) регулирования отношений неплатежеспособности физического лица. Установлено, что метод саморегулирования отношений неплатежеспособности физического лица должен найти свое проявление в следующих процедурах: деятельность сборов кредиторов; заключение мирового соглашения. Метод государственного регулирования отношений неплатежеспособности физического лица должен найти свое проявление в: деятельности арбитражных управляющих; судебных процедурах. Обоснована необходимость закрепления в действующем законодательстве определенных моделей правового регулирования банкротства физического лица.

Ключевые слова: неплатежеспособность, физическое лицо, банкротство, должник, кредитор.

Rybka I. The ratio of individual (self-regulation) and regulatory (state) regulation of relations insolvency individual

Summary. In the paper we have studied the relation of the individual (self-regulation) and regulatory (state) regulation of relations insolvency of a natural person. It was found that the method of self-regulation relations insolvency individual must find its expression in the following procedures: specialist lenders fees; the conclusion of a settlement agreement. Government regulation of the methods of insolvency of an individual must find its expression in: activities of arbitration managers; judicial procedures. The necessity of consolidation in the current legislation of certain models of legal regulation of the bankruptcy of a natural person.

Key words: insolvency, individual, bankruptcy, debtors, creditors.